

Lesbrief Sint Nicolaas

Vrijgevigheid, caritas en sinterklaasmythen

Stichting Oude Groninger Kerken

Colofon

Heb je vragen over deze lesbrief dan kun je contact opnemen met Stichting Oude Groninger Kerken.

Agmar van Rijn
Stichting Oude Groninger Kerken
vanrijn@groningerkerken.nl
050 3123569

De lesbrief is gemaakt door Kim van Steenwijk, in opdracht van Stichting Oude Groninger Kerken.

Kim van Steenwijk
Bloei.nu
info@bloei.nu
06 81196707

Beste leerkracht,

Leuk dat je ervoor hebt gekozen om de lessen in deze lesbrief uit te voeren met je leerlingen. Graag geven we je vanaf deze plek een snelle blik in de lesbrief zodat je weet wat je kunt verwachten.

De lessen zijn gemaakt voor leerlingen in groep 7/8. In de lesbrief vind je vier uitgewerkte lessen met in de bijlagen de bijbehorende werkbladen.

Vrijgevigheid, caritas en sinterklaasmythen

Kinderen van nu kennen vooral de commerciële kant van het sinterklaasfeest: folders vol speelgoed, tv-uitzendingen en overvolle pakjesavonden, soms meer dan één. De symbolische waarde van het feest verdwijnt naar de achtergrond.

Voor de komst van de televisie, internet, iPads en andere moderne communicatiemiddelen was het sinterklaasfeest een feest van verhalen. Er bestaan talloze vertellingen over de wonderen die de heilige Nicolaas verrichtte. Verhalen die bijna niet meer worden verteld.

In deze lesbrief staat daarom de symbolische betekenis van het sinterklaasfeest centraal. Daarin spelen de begrippen vrijgevigheid en caritas een belangrijke rol. Ook is er aandacht voor de verhalen rond Nicolaas. Er zijn veel sinterklaasmythes waarin de waarden caritas en vrijgevigheid terug te vinden zijn.

De leerlingen doen een klein onderzoek naar de betekenis van deze begrippen die ze vervolgens verwerken in een zelfbedachte sinterklaasmythe en in een voorstel voor een feestelijke bijeenkomst in een kerkgebouw dat geen religieuze functie meer heeft.

Feest! Weet wat je viert

In de lessen is gebruik gemaakt van de informatie op de website www.feestweetwatjeviert.nl. Op deze site is informatie verzameld over alle feesten overal ter wereld. Voor leerlingen biedt de site veel achtergrondinformatie. Ook voor leerkrachten is de site interessant vanwege het lesmateriaal dat je er kunt vinden. Er zijn foto's, filmpjes, werkbladen en spelletjes die je gemakkelijk kunt inpassen in de les.

Opbouw lessen

Les 1: oriëntatie op het onderwerp. De leerlingen doen kennis op over de historische figuur Nicolaas, de betekenis van de begrippen vrijgevigheid en caritas, de symbolische waarde van het sinterklaasfeest en de rituelen die bij het feest horen.

Les 2: bezoek aan een kerk in de omgeving van de school. De leerlingen krijgen een rondleiding door de kerk, maken een begin met het bedenken van een eigen sinterklaasmythe en denken na over hoe het kerkgebouw een rol kan spelen in de context van vrijgevigheid en caritas.

Les 3: uitwerking van het verhaal. In de klas werken de leerlingen hun verhaal verder uit, waarbij ze de begrippen vrijgevigheid en caritas in het verhaal verwerken.

Les 4: De leerlingen bereiden een activiteit voor die plaats kan vinden in de kerk, bedoeld om een bepaalde doelgroep te verrassen vanuit de gedachte van vrijgevigheid/caritas.

We wensen jullie veel plezier tijdens deze lessen!

Inhoudsopgave

Les 1 Wie is Nicolaas?	Pagina 5
Les 2 In de kerk	Pagina 10
Les 3 Nicolaasmythe	Pagina 13
Les 4 Doe er iets mee!	Pagina 17
Bijlagen	
Opdrachtkaart les 2 'In de kerk'	Pagina 20
Werkblad les 2 'Verhaalplanner'	Pagina 21
Instructiekaart rondleider kerk ¹	Pagina 22
Werkblad les 4 'Doe er iets mee!'	Pagina 25
Kerdoelen	Pagina 26

¹ Zoek contact met de beheerder van de kerk en maak een afspraak voor een rondleiding. De instructiekaart voor de rondleider bevat informatie die tijdens de rondleiding aan bod moet komen. Zorg dat de instructiekaart ruim voor het bezoek van de klas aan de kerk in het bezit is van de rondleider zodat hij of zij zich goed kan voorbereiden.

LESVOORBEREIDING

Korte omschrijving van de les

De leerlingen bekijken op de website www.feestweetwatjeviert.nl het Schooltvfilmpje over Sinterklaas. Daarna maken ze het informatieblad over Sinterklaas van deze website. Hiermee krijgen zij een beeld van de historische figuur Nicolaas, de symbolische betekenis van het sinterklaasfeest en de begrippen caritas en vrijgevigheid die hierbij een belangrijke rol spelen.

Doel van de les

De leerlingen verwerven kennis over de heilige Nicolaas, ze leren over de symbolische betekenis van het sinterklaasfeest en ze vormen zich een beeld van de begrippen vrijgevigheid en caritas.

Duur

Ongeveer 75 minuten

Materialen

- Informatieblad Sinterklaas
- Filmpje over Sinterklaas
- Grote vellen papier, A2 of A3 formaat
- Stiften en/of kleurpotloden
- Computers/tablets
- Woordenboeken

Voorbereiding

- Maak tweetallen.
- Download het informatieblad Sinterklaas. Te vinden op http://www.feestweetwatjeviert.nl/digibord/downloads/pdf/Lesbrief_Sinterklaas.pdf.
- Lees het informatieblad door.
- Maak voor ieder tweetal een kopie.
- Bekijk het filmpje over Sinterklaas. Te vinden op <http://www.schooltv.nl/video/wie-was-sint-nicolaas-het-leven-van-onze-sinterklaas/#q=sint%20nicolaas>.
- Zet het filmpje klaar op het digibord.

Introductie

10 minuten

Draag het sinterklaasversje Sinterklaas Kapoentje voor:

Sinterklaas Kapoentje

Gooi wat in mijn schoentje

Gooi wat in mijn laarsje

Dank u Sinterklaasje

Bespreek met de leerlingen de volgende vragen:

- Hoe vier je thuis Sinterklaas?
- Wat vinden jullie thuis het belangrijkste aspect van het sinterklaasfeest? (De cadeautjes, samen een gezellige middag/avond beleven, humor, lol hebben, iets voor een ander maken etc.)
- Gaat het sinterklaasfeest over geven of krijgen, vind je?

Laat meerdere leerlingen aan het woord en vergelijk de verschillende manieren van vieren en de verschillende zienswijzen van de kinderen.

Instructie 1

5 minuten

Leg uit dat veel feesten een bedoeling en een betekenis hebben. Je viert iets als er iets vrolijks is gebeurd, zoals de geboorte van een baby, een huwelijk of een verjaardag. Je herdenkt als er iets verdrietigs is gebeurd, zoals het overlijden van een familielid of een ramp waar veel mensen bij betrokken waren.

Behalve kleine persoonlijke feesten zoals het vieren van een geboorte of een verjaardag, kennen we in Nederland meerdere traditionele feesten: feesten die al heel lang bestaan en die door heel veel mensen worden gevierd. Voorbeelden daarvan zijn Sinterklaas, Kerst en Pasen. In de vorm die deze feesten hebben, zien we menselijke waarden en normen terug. Waarden en normen hebben te maken met omgangsvormen. Normen zijn richtlijnen voor gedrag (hoe behandel je anderen hoe wil je zelf behandeld worden?) Waarden zijn algemener en gaan bijvoorbeeld over zaken als vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid.

De reflectie op waarden en normen is een belangrijk aspect van deze feesten. Je feest, maar je kijkt als het ware ook naar jezelf en je vraagt jezelf af: 'wat betekenen deze waarden en normen voor mij? Hoe breng ik ze in praktijk?'.

De waarden vrijgevigheid en caritas spelen een belangrijke rol in het sinterklaasfeest. Die begrippen staan in de komende lessen centraal.

Vertel dat de leerlingen in tweetallen op zoek gaan naar de betekenis van die begrippen. Ze mogen daarbij gebruik maken van woordenboeken en het internet.

In eigen woorden schrijven ze een definitie op.

Maak de tweetallen bekend.

Uitvoering 1

10 minuten

De leerlingen gaan in tweetallen bij elkaar zitten. Laat hen op een kladblaadje twee kolommen maken,

één voor 'vrijgevigheid' en één voor caritas. Licht het begrip caritas toe als 'een daad van liefde en barmhartigheid'. Laat de leerlingen in beide kolommen woorden en ideeën noteren die volgens hen passen bij de gegeven begrippen.

Als dit gelukt is zoeken de leerlingen de betekenis van de begrippen op waarna ze in eigen woorden een definitie opschrijven. Laat de leerlingen gebruik maken van verschillende bronnen, dus bijvoorbeeld meerdere omschrijvingen op internet, een woordenboek en een encyclopedie.

De leerkracht loopt rond, leest mee en helpt de leerlingen waar nodig bij het formuleren van een definitie.

Afsluiting 1

5 minuten

Verzamel de leerlingen en laat verschillende tweetallen hun definities voorlezen. Geef daarna een korte samenvatting van de betekenis van beide begrippen. De leerlingen gaan na of hun definitie daarmee overeenkomt.

Geef de leerlingen kort de tijd om hun definitie aan te vullen of te verbeteren.

Bespreek op welke manier vrijgevigheid en caritas een rol spelen in hun eigen leven.

Instructie 2

5 minuten

Vertel dat de leerlingen gaan kijken naar een filmpje over Nicolaas. Geef daarbij de volgende kijkvragen:

1. Let op de verhalen over Nicolaas die in het filmpje aan bod komen. Schrijf de inhoud van die verhalen in steekwoorden op.
2. Op welke manier zijn de waarden vrijgevigheid en caritas verwerkt in deze verhalen?

Vertel dat de leerlingen na het filmpje in tweetallen aan de slag gaan met het informatieblad over Sinterklaas. Als ze daarmee klaar zijn, zoeken ze een ander tweetal waarmee ze een mindmap over Sinterklaas gaan maken, om het feest en de bijbehorende tradities en gebruiken in kaart brengen.

Zet het filmpje aan.

Deel per tweetal een informatieblad uit.

Uitvoering 2

30 minuten

De leerlingen bekijken het filmpje op het digibord. Bespreek na het filmpje kort op welke wijze de waarden vrijgevigheid en caritas in de verhalen verwerkt waren.

Daarna maken de leerlingen in tweetallen het informatieblad.

In viertallen maken ze een mindmap.

Afsluiting 2

15 minuten

De viertallen presenteren hun mindmap aan de klas. Laat ieder viertal aangeven welke aspecten van het sinterklaasfeest zij het belangrijkste vinden en wat voor hen de symbolische waarde van het feest is. Wat betekent Sinterklaas voor hen?

Achtergrondinformatie

Organisatie

Mocht je deze les te lang vinden om in één keer te doen dan kun je de les splitsen. Eindig de les dan na afsluiting 1. De tweede les start dan met een korte terugblik en gaat verder bij 'instructie 2'.

Een mindmap maken

Bekijk dit filmpje om een beeld te krijgen van hoe je mindmaps kunt inzetten in de klas..

<https://www.youtube.com/watch?v=8ZLCtArhAzE>

Voor de leerlingen kan dit filmpje duidelijk maken wat een mindmap is en hoe je er een kunt maken:

<https://www.youtube.com/watch?v=soj4RKksLmg>

Waarom vieren en herdenken?

Feesten geven ruimte aan belangrijke gebeurtenissen in het leven van mensen. Als er iets vrolijks gebeurt zoals de geboorte van een baby of een huwelijk, dan vieren we dat. We maken zo'n dag dan speciaal door bijvoorbeeld bepaalde kleding te dragen en bepaalde gerechten te maken. Ook voor moeilijke dingen in het leven, denk aan het overlijden van een geliefd persoon of een ramp waar veel mensen bij betrokken waren, is ruimte tijdens herdenkingsdagen. De sfeer is dan niet feestelijk maar eerder plechtig.

Sommige herdenkingsdagen krijgen toch een feestelijk tintje zoals bijvoorbeeld Allerzielen. Binnen de Katholieke kerk worden op deze dag de overledenen herdacht. Er wordt gebeden voor alle zielen die nog niet in de hemel zijn, maar in het vagevuur. De feestelijke kant van Allerzielen is Halloween, waarbij kinderen verkleed langs de deuren gaan en liedjes zingen in ruil voor wat lekkers. Ook Goede vrijdag is een herdenkingsdag met een feestelijk randje. Op deze dag herdenken de christenen de kruisiging en de dood van Jezus. Het goede in Goede Vrijdag heeft betrekking op het offer dat Jezus bracht: hij offerde zichzelf op ter verzoening van de zonden.

Definities

Vrijgevigheid

Veel weggevend, royaal.

Bron: www.vandale.nl

Vrijgevigheid betekent dat we ons openstellen (of in ieder geval ons best daar voor doen) zowel naar onszelf als naar anderen zoals partners, familie, collega's, lotgenoten, burens, of gewone mensen die we tegenkomen. Ons openstellen voor anderen betekent dat we onszelf willen tonen, dat we bereid zijn om de anderen in ons leven toe te laten en dat we bereid zijn ons met hen te verbinden. We zijn daarbij niet direct op onszelf gericht. Vrijgevigheid is daarmee de grond van mededogen.

Bron: www.contemplatief.nl (aangepast citaat)

Caritas

Caritas (van het Latijn carus = duur, dierbaar) of liefdadigheid is het plegen van een daad van liefde en barmhartigheid. Men kan caritas verrichten in materiële en immateriële zin. Het geven van geld of het geven van kleding aan goede doelen zijn voorbeelden van caritas in materiële zin. Het doen van vrijwilligerswerk is een vorm van caritas in immateriële zin.

Bron: wikipedia

Symbool

Het woord 'symbool' heeft zijn oorsprong in het Griekse zelfstandige naamwoord 'symbolon' of 'sumbolon', dat teken, kenteken of herkenningsteken betekent, en het werkwoord 'symbolloō', dat ontmoeten, bijeenbrengen of vergelijken betekent. Ook komt ons woord 'symbool' van het Griekse werkwoord 'syn-ballein' wat 'samenvallen' betekent. In het symbool valt de 'feitelijke' en beleefde werkelijkheid samen; er is geen streng onderscheid tussen beiden. Symbolen zijn tekens, beelden, uitdrukkingen die een dubbele gerichtheid bevatten. Het symbool ontleent zijn bijzondere kracht aan het gegeven dat de letterlijke betekenis verwijst naar een tweede, die de eerste overstijgt. (Messing, 1977)

Een symbool geeft te denken over de hoofdzaken van het leven.

Bron: Wikipedia

LESVOORBEREIDING

Korte omschrijving van de les

De leerlingen brengen een bezoek aan de kerk in de buurt van de school. Ze krijgen een rondleiding van een rondleider over de geschiedenis van de kerk. In de kerk maken de leerlingen een begin met een eigen Nicolaasverhaal waarin de begrippen vrijgevigheid en caritas worden verwerkt.

Doel van de les

De leerlingen verwerven kennis over de dorpskerk en de geschiedenis van het gebouw.
De leerlingen kennen de betekenis van de begrippen vrijgevigheid en caritas en passen deze toe in een zelfbedacht verhaal over de heilige Nicolaas.

Duur

Ongeveer 75 minuten

Materialen

- Filmpje
- Pennen/potloden
- Per groepje een verhaalplanner
- Per groepje een opdrachtkaart

Voorbereiding

- Maak een afspraak voor de excursie met de beheerder van de kerk.
- Regel extra begeleiders (minimaal één).
- Maak groepjes van maximaal 4 leerlingen.
- Print voor ieder groepje een verhaalplanner uit.
- Print voor ieder groepje een opdrachtkaart uit.
- Leg een voorraad pennen en potloden klaar.
- Bekijk de teaser en zet het filmpje klaar op het digibord. Te vinden op:
https://www.youtube.com/watch?v=5X37P_3PkNO

Introductie

5 minuten

Bekijk met de leerlingen de teaser (Cliphanger over Nicolaas) om de informatie uit de vorige les kort terug te halen en vertel dat ze verder gaan met de volgende les over Nicolaas.

Filmpje: https://www.youtube.com/watch?v=5X37P_3PkN0

Instructie 1

5 minuten

Vertel dat de leerlingen een bezoek gaan brengen aan de kerk in de buurt van de school. Daar zullen ze een rondleiding krijgen en in groepjes aan een opdracht werken. Vertel dat de opdracht is omschreven op de instructiekaart.

Maak de groepjes bekend en deel de opdrachtkaarten uit zodat de leerlingen zich voor kunnen bereiden op het bezoek aan de kerk.

Uitvoering 1

5 minuten

De leerlingen gaan in groepjes bij elkaar zitten en nemen de opdrachtkaart door. Als ze hiermee klaar zijn leveren ze de kaart weer in bij de leerkracht.

Afsluiting 1

5 minuten

Verzamel de leerlingen en geef kort de gelegenheid om vragen te stellen over de opdrachtkaart en het bezoek. Bespreek met de leerlingen hoe lang het bezoek aan de kerk ongeveer zal duren en welk gedrag er van hen wordt verwacht.

Instructie 2

5 minuten

Dit gedeelte van de les vindt plaats in de kerk.

Vertel dat de leerlingen eerst een rondleiding krijgen en dat zij daarna tijd krijgen om een begin te maken met de opdrachten op de opdrachtkaart. Deel de opdrachtkaart en de verhaalplanner uit.

Uitvoering 2

45 minuten

De leerlingen luisteren naar de rondleider van de kerk. Zij krijgen informatie over de geschiedenis van de kerk. Veel van oudsher Katholieke kerken zijn na de reformatie in gebruik genomen als protestantse/hervormde kerk. De rondleider gaat kort in op het verschil (beeld versus woord) en hoe zich dat uit in het interieur van de kerk. Het verhalende aspect van de beelden en de ongeletterdheid van de mensen komt ter sprake.

Vervolgens voert de rondleider met de kinderen een kort gesprek over de betekenis van de waarden vrijgevigheid en caritas en koppelt dit terug naar de kerk. Hij bespreekt kort hoe deze waarden vroeger een rol speelden binnen de kerk en hoe dat nu is.

Daarna geeft de rondleider de kinderen de opdracht te bedenken hoe zij het kerkgebouw zouden willen gebruiken, gedacht vanuit de waarden vrijgevigheid en caritas.

Tot slot vertelt de rondleider een Nicolaasmythe.
Bedank de rondleider voor zijn tijd en neem de groep weer over.

Kom na het verhaal van de rondleider terug op de verhalen die werden besproken in het filmpje dat de leerlingen zagen in les 1. Laat enkele leerlingen de verhalen kort samenvatten.

Vervolgens gaan de leerlingen in groepjes verder met de opdrachten op de opdrachtkaart. Zij gaan op zoek naar elementen in de kerk die verwijzen naar vrijgevigheid en caritas.

Vervolgens verzinnen zij een Nicolaasverhaal met behulp van de verhaalplanner en maken ze van dit verhaal een eerste ruwe opzet.

Afsluiting 2

15 minuten

Inventariseer kort welke voorbeelden de leerlingen hebben gevonden van vrijgevigheid en caritas.
Vraag enkele groepjes hun idee voor het Nicolaasverhaal te vertellen.

Geef aan dat de leerlingen op school de tijd krijgen om hun verhaal verder af te maken.
Bedank de rondleider en ga terug naar school.

Achtergrondinformatie

Organisatie

De introductie, instructie 1 en uitvoering 1 kunnen plaatsvinden op de dag voorafgaand aan het kerkbezoek.

Plannen bezoek

Informeer bij de beheerder van de kerk naar de mogelijkheden om de kerk te bezoeken. Of een bezoek op de door jullie gewenste datum plaats kan vinden hangt af van de andere activiteiten in de kerk en de beschikbaarheid van de rondleider.

Kosten

Sommige kerken vragen een vergoeding voor de rondleiding. De kerkbeheerder kan hier meer informatie over geven. Een bijdrage voor de giftenbus wordt altijd zeer gewaardeerd.

LESVOORBEREIDING

Korte omschrijving van de les

De leerlingen werken de ruwe opzet van hun Nicolaasverhaal, dat ze maakten in de kerk, verder uit. Ze werken het verhaal netjes uit en maken er beelden bij. De leerlingen presenteren hun verhaal aan de klas, leerlingen van andere groepen of ouders.

Doel van de les

De leerlingen schrijven een verhaal over Nicolaas waarin ze de begrippen vrijgevigheid en caritas verwerken.

Duur

Ongeveer 90 minuten

Materialen

- Kladpapier
- Computers/laptops/tablets
- Tijdschriften
- Lijm
- Scharen
- Stiften
- Verf
- Kwasten
- Afbeelding van kunstvoorwerp Sinterklaas.

Vorbereiding

- Verzamel de materialen en leg de spullen klaar.
- Zet de afbeelding van het kunstvoorwerp van Sinterklaas klaar op het digibord. Te vinden op: http://www.feestweetwatjeviert.nl/tips-en-spelletjes/feestdagen-van-a-tot-z/?feest_id=14&onderwerp=kunstinfo

Introductie

10 minuten

Bekijk het kunstvoorwerp bij het onderwerp Sinterklaas op http://www.feestweetwatjeviert.nl/tips-en-spelletjes/feestdagen-van-a-tot-z/?feest_id=14&onderwerp=kunstinfo.

Bespreek met de leerlingen het beeld. (Klik op de afbeelding voor een vergroting.) Bespreek hoe beelden een verhaal kunnen ondersteunen (bijvoorbeeld in prentenboeken of stripverhalen). Welk verhaal vertelt dit beeld van Nicolaas? (Antwoord: dat van de drie kinderen in de ton.)

Kom terug op het bezoek aan de kerk en wat de rondleider vertelde over de functie van decoraties in katholieke kerken. Laat de kinderen kort samenvatten wat voor soort decoraties er gebruikt werden (schilderijen, muurschilderingen, beelden en houtsnijwerk van bijbelse voorstellingen en heiligen).

Ga kort in op het begrip 'heilige' en waarom mensen heiligen vereren. (Zie achtergrondinformatie)

Laat eventueel enkele afbeeldingen van het interieur van katholieke kerken en hervormde kerken zien. Wanneer je op Google zoekt op Sint Pieter Rome, vind je snel bruikbare voorbeelden van een Katholieke kerk. Vergelijk de afbeeldingen van Katholieke en Hervormde kerken.

Instructie

1 minuten

Vertel Nicolaas een heilige is en dat een verhaal over een heilige, gezien de katholieke traditie, wel vergezeld moet gaan met een of meerdere afbeeldingen. Vertel dat de leerlingen de ruwe schets van hun Nicolaasverhaal verder gaan uitwerken tot een verhaal van ongeveer vijfhonderd woorden (ongeveer één A4'tje). Bij het verhaal maken ze passende afbeeldingen.

Uitvoering

50 minuten

De leerlingen werken hun verhaal verder uit.

Loop rond, lees mee en stimuleer de leerlingen de verschillende scènes in het verhaal steeds een beetje verder uit te werken door beschrijvingen toe te voegen van personen, de omgeving en de sfeer.

Stimuleer de leerlingen om dialogen te schrijven en zo nauwkeurig mogelijk te zijn in hun uitwerking.

Optie: laat de leerlingen hun verhaal uitwerken volgens de cyclus van ontwerpend leren. De verschillende stappen in dit schema helpen de leerlingen om structuur te geven aan het creatieve proces.

Als het verhaal klaar is werkt één leerling uit het groepje het verhaal uit op de computer, de anderen maken bij de belangrijkste gebeurtenissen in het verhaal afbeeldingen. Hiervoor kunnen ze gebruikmaken van verschillende technieken: tekenen, schilderen, collage of een combinatie van deze technieken.

Alle groepjes bereiden een presentatie voor van ongeveer vijf minuten. Een presentatie bestaat uit:

- het voorlezen van het verhaal;
- een toelichting bij de gemaakte afbeeldingen;
- een toelichting op de wijze waarop de begrippen vrijgevigheid en caritas in het verhaal zijn verwerkt;
- een kort verslag over het proces van samenwerking.

Afsluiting

30 minuten

De groepjes presenteren hun verhalen en beelden aan elkaar.

Achtergrondinformatie

Organisatie

Het uitwerken van het verhaal en het maken van de beelden is wellicht te veel voor één les. Deze les kan gesplitst worden in twee lessen. De eerste les bestaat dan uit het verder uitwerken en schrijven van het verhaal.

De tweede les maken de leerlingen de beelden bij het verhaal, bereiden ze een presentatie voor en presenteren ze hun resultaten aan de klas.

Wat is een heilige?

‘Heilige’ is een titel die in het christendom wordt toegekend aan overleden personen die bijzonder rechtschapen en gelovig hebben geleefd en van wie wordt aangenomen dat hij of zij daardoor invloed kan uitoefenen op het leven op aarde. De heilige doet dat, volgens de katholieke leer, door middel van voorspraak bij God, dus niet zoals soms in andere religies door rechtstreeks ingrijpen of het schenken van krachtige zegen; dat zou immers de soevereiniteit van de ene God aantasten.

Bron: Wikipedia

Iedere heilige werd afgebeeld met zijn eigen specifieke attributen waardoor hij voor iedereen direct herkenbaar was.

Schrijftips

Tips voor kinderen om verhalen leuker, levendiger en spannender te maken vind je op:

<http://www.jacquesvriens.nl/schrijftips.htm>

<http://paulvanloon.nl/schrijftips/>

<http://www.schooltv.nl/video/anna-woltz-geeft-schrijftips-hoe-schrijf-je-een-goed-boek/>

Extra

- Verzamel de verhalen en de afbeeldingen en bind ze in tot een boek of maak een professioneel boek met storyjumper: <https://www.storyjumper.com/>
- Of maak er een (digitaal) tijdschrift van: <http://www.jilster.nl/gratis-online-tijdschrift-maken>
- Laat de leerlingen hun verhalen omzetten in stopmotionfilmpjes. Stopmotionfilmpjes maak je eenvoudig met iMotion op de iPad: <https://eduapp.nl/profielen/martijndewinter/lesideeen/stopmotion-filmpje-maken>
- Maak de presentaties van de leerlingen onderdeel van de sinterklaasviering op school. De leerlingen presenteren hun verhalen aan Sinterklaas. Het is extra leuk als de Sint vooraf geïnformeerd wordt over de verhalen die de leerlingen hebben geschreven zodat hij er passend op kan reageren, bijvoorbeeld met een ‘eigen’ verhaal van lang geleden.

Periode van uitvoering

Hoewel het logisch is om de uitvoering van deze lesbrief te laten samenvallen met de Sinterklaasviering is dit niet noodzakelijk. De nadruk op de waarden vrijgevigheid en caritas, mythes en het schrijven van

eigen verhalen bieden aankopingspunten om het project op een ander moment in het jaar uit te voeren.

Wanneer je ervoor kiest om dit project niet te koppelen aan het Sinterklaasfeest en het op een ander moment in het jaar organiseert, dan kun je de presentaties onderdeel maken van bijvoorbeeld een ouderavond of een weeksluiting. Voor een bijzondere setting kun je contact zoeken met de kerk in de buurt en overleggen of het mogelijk is de presentaties in de kerk te laten plaatsvinden.

LESVOORBEREIDING

Korte omschrijving van de les

De leerlingen werken de waarden vrijgevigheid en caritas uit in een voorstel voor een feest, activiteit of ander evenement, voor een specifieke doelgroep, dat plaats kan vinden in en past bij het kerkgebouw. Bij dit voorstel, dat de vorm heeft van een collage/poster, schrijven ze een motivatie. De verschillende voorstellen worden aan elkaar gepresenteerd. Het beste voorstel kan in overleg met de kerkbeheerder uitgevoerd worden.

Doel van de les

De leerlingen denken na over wat het betekent om vrijgevig te zijn en/of een daad van liefde en barmhartigheid te doen en vertalen hun idee hierover in voorstel voor een feest, activiteit of ander evenement voor een specifieke doelgroep.

Duur

75 minuten

Materialen

- Schrijfpapier
- Per groepje een tekenpapier op A2 formaat
- Potloden en stiften
- Scharen
- Lijm
- Tijdschriften
- Kranten
- Voor ieder groepje een werkblad

Voorbereiding

- Verzamel de materialen en leg de spullen klaar.
- Maak groepjes van maximaal vier leerlingen.

Introductie

5 minuten

Bekijk met de leerlingen dit filmpje over een zwembad dat een nieuwe functie heeft gekregen: <http://nos.nl/video/271623-monumenten-met-een-nieuw-leven-dankzij-nieuwe-functie.html>.

Kom terug op het bezoek aan de kerk. Laat enkele leerlingen vertellen wat de oorspronkelijke functie was van een kerk (verering van God, bidden, plek van bezinning).

Vertel dat steeds minder kerken in Nederland voor religieuze doeleinden worden gebruikt. De kerkgebouwen ongebruikt laten is zonde, dus zoeken mensen naar manieren om de kerk anders te gebruiken.

Hoe zit het met het gebruik van de kerk waar de leerlingen op bezoek zijn geweest? Is het gebouw nog als kerk in gebruik of niet? (Misschien heeft de rondleider er iets over gezegd. Zo niet, laat de kinderen dan manieren bedenken om erachter te komen. Kinderen die snel klaar zijn met hun voorstel en presentatie kunnen dit, als extra opdracht, uitzoeken.)

Herinner de kinderen kort aan de opdracht die ze van de rondleider kregen over het anders gebruiken van een kerkgebouw. Laat enkele kinderen vertellen wat ze met hun groepje hadden bedacht.

Instructie

5 minuten

Vertel dat de leerlingen gaan nadenken over de vraag: Hoe kunnen we de kerk opnieuw gebruiken?

In deze les maken ze een voorstel voor een activiteit, feest of evenement dat plaats kan vinden in de kerk. De waarden vrijgevigheid en caritas dienen daarbij als uitgangspunt. Het voorstel wordt gepresenteerd in de vorm van een collage op posterformaat.

Maak de groepjes bekend en deel het werkblad uit.

Uitvoering

50 minuten

De leerlingen vullen in groepjes het werkblad in. Hiervoor krijgen ze ongeveer tien minuten de tijd. Daarna wisselt ieder groepje het eigen werkblad met dat van een ander groepje en geven ze feedback op elkaars ideeën. Alle groepjes krijgen hun eigen werkblad terug en bekijken de feedback. Ze verbeteren hun idee.

Daarna werken ze hun voorstel uit in een collage/poster op A2 formaat. Ze mogen tekenen, knippen en plakken, schrijven etc. om hun idee zo helder mogelijk te presenteren. Het werkblad dient daarbij als leidraad.

Afsluiting

15 minuten

Bespreek de verschillende voorstellen en laat de leerlingen uitleggen welke keuzes ze hebben gemaakt en waarom. (Waarom deze doelgroep? Waarom deze activiteit? Wat is de relatie van jullie activiteit met vrijgevigheid/caritas?)

Laat de leerlingen reageren op elkaars werk. Laat hen tips en tops geven. Begin steeds met dat wat er

goed is gelukt en bespreek daarna op welke punten het voorstel verbeterd kan worden.

Maak van de voorstellen een presentatie in de school.

Achtergrondinformatie

Ontwerpend leren

In deze les maken de kinderen een voorstel voor een activiteit volgens de stappen van het ontwerpend leren. Ontwerpend leren wordt veel toegepast in relatie tot wetenschap en techniek. Maar eigenlijk zijn de verschillende fasen toepasbaar bij alle ontwerp opdrachten:

Fase 1 Uitleg van het probleem of de opdracht

Fase 2 Verkenning van de opdracht, korte brainstorm

Fase 3 Ontwerpvoorstel/schets maken

Fase 4 Feedback vragen

Fase 5 Prototype maken

Fase 6 Testen/bijstellen

Fase 7 Presenteren

Voor meer informatie over ontwerpend leren zie:

<http://www.wetenschapsknooppuntzh.nl/uploads/Leidraad-onderzoekend-en-ontwerpend-leren-Wetenschapsknooppunt-ZH.pdf>

Extra

Kies het beste voorstel uit en realiseer dat samen met de leerlingen en in overleg met de kerkbeheerder. De verhalen die de kinderen in les 3 hebben bedacht kunnen onderdeel zijn van het programma.

Opdrachtkaart bezoek kerk

Namen:

Wat wordt er van je verwacht als je de kerk bezoekt?

In de kerk houd je rekening met andere bezoekers, en voer je de hieronder omschreven opdrachten op een rustige manier uit samen met de leerlingen uit je groepje.

Opdracht 1

Je luistert naar het verhaal van de rondleider.

Opdracht 2

Met je groepje bedenk je hoe het kerkgebouw opnieuw gebruikt kan worden vanuit de waarden vrijgevigheid en caritas. Wat voor activiteiten kunnen hier plaatsvinden die daarbij passen? Schrijf jullie ideeën op.

Opdracht 3

Jullie splitsen je op in tweetallen.

Per tweetal bekijk je het interieur van de kerk en zoek je naar voorbeelden van de begrippen vrijgevigheid en caritas.

Je brengt verslag uit aan het andere tweetal van je groep over dat wat je bent tegengekomen.

Je stelt elkaar de volgende vragen, en schrijft de antwoorden hieronder op.

- Wat heb je gezien?
- Hoe heeft dat te maken met vrijgevigheid en/of caritas?

Opdracht 4

Zoek een rustige plek en begin met het verzinnen van een Sinterklaasverhaal. Hiervoor gebruik je de verhaalplanner.

Het verhaal voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Sinterklaas is de hoofdpersoon;
- Hij lost een probleem op;
- De oplossing houdt verband met caritas en/of vrijgevigheid.

Let op de volgende punten:

- Iedereen denkt mee.
- Iedereen komt aan het woord.
- Jullie luisteren naar elkaars ideeën en meningen.
- Je schrijft pas iets op als iedereen het ermee eens is.

Verhaalplanner

Namen: _____

Titel van het verhaal: _____

<p>Setting Waar speelt het verhaal zich af? Bijvoorbeeld in welk land, in welke tijd?</p>	<p>Personages Wie doen ernaast Sinterklaas nog meer mee?</p>	
<div data-bbox="651 763 970 972" data-label="Image"> </div>		
<p>Probleem Welk probleem moet Sinterklaas oplossen?</p>	<p>Oplossing Hoe lost hij het op?</p>	
<p>Begin</p>	<p>Midden</p>	<p>Eind</p>
<p>Ideeën voor tweede uitwerking:</p>		

Instructiekaart rondleider kerk

Project

De rondleiding hoort bij de lesbrief voor groep 7/8: Sint Nicolaas, vrijgevigheid, caritas en Sinterklaasmythen.

Duur schoolbezoek

Het bezoek van de leerlingen aan de kerk duurt ongeveer een uur en een kwartier.

De rondleiding door de medewerker van de kerk duurt ca. 30 minuten. De overige drie kwartier voeren de leerlingen verschillende opdrachten uit in de kerk, onder begeleiding van de leerkracht.

Voorkennis leerlingen

Op school hebben de leerlingen in de eerste les de betekenis opgezocht van de woorden vrijgevigheid en caritas. Verder hebben ze zich verdiept in de achtergronden van het sinterklaasfeest (symbolen en rituelen) en hebben ze geleerd hoe de symbolische waarde van het feest verbonden is met de begrippen caritas en vrijgevigheid. Ze hebben een filmpje gezien waarin drie sinterklaasmythen werden verteld.

Inhoud rondleiding door medewerker kerk

Het bezoek aan de kerk is bedoeld als verdieping van de les die de leerlingen ter voorbereiding hebben gedaan. In de rondleiding komen achtereenvolgens de volgende punten aan bod:

- Geschiedenis van het kerkgebouw waar de kinderen komen kijken + in het algemeen de functie van een kerk (verering van God, bidden, plek van bezinning).
- Voor en na de Reformatie en wat dit betekende voor kerkinterieurs. De functie van beelden in de katholieke kerk in relatie tot ongeletterdheid. Bijvoorbeeld: In de periode dat alle kerken nog katholiek waren lieten kerkbestuurders en rijke kerkgangers schilderijen, muurschilderingen en beeldhouwwerken maken die ze dan schonken aan de kerk. Vaak speelden ze ook zelf een rol in de voorstelling. Op deze manier lieten de rijken zien dat ze iets goeds deden voor de kerk, terwijl ze stiekem hoopten dat door gul te geven er voor hen een plaatsje zou zijn in de hemel. Ongeletterden konden via die beelden informatie krijgen over de verhalen uit de bijbel en de afgebeelde heiligen. De verhalen waren een voorbeeld van hoe je te gedragen en hoe te leven. De beelden brachten deze verhalen in herinnering. De rijkdom van de kerk ging echter steeds meer (arme) mensen tegenstaan. Corruptie kwam steeds vaker voor. Hooggeplaatste kerkbestuurders zoals bisschoppen en kardinalen leefden een luxe leven ten koste van de boeren en de burgers. Ze lieten hen allerlei onzinnige belastingen betalen waardoor veel mensen een moeizaam bestaan leidden. En ze maakten mensen bang door te dreigen met straffen van God. Dit zorgde voor veel gemopper en ontevredenheid. Uiteindelijk leidde dit tot een grote opstand tegen de Katholieke kerk: de Reformatie. In veel Katholieke kerken werden vernielingen aangericht en beelden gesloopt. Voortaan ging het voor veel mensen niet meer om de beelden maar om het woord, de tekst in bijbel. Daarin kon je lezen hoe je een goed leven kon leiden en hoe je een goed mens kon worden. Maar dan moest je dus wel kunnen lezen. Vanaf dat moment werden er in rap tempo scholen opgericht en leerden steeds meer mensen lezen en schrijven. Beelden waren in de kerk niet meer nodig. Interieurs van Hervormde en Gereformeerde kerken zijn dan ook sober. Er is niets dat de aandacht kan afleiden van het

Woord.

- Kort gesprek met de kinderen over de betekenis van de waarden vrijgevigheid en caritas.
- Hoe de waarden vrijgevigheid en caritas vroeger werden beleefd (bijvoorbeeld met betrekking tot de armenzorg. Leuk detail in verband met Sinterklaas is dat de traditie van het schoen zetten in Nederland bestaat sinds de 15^e eeuw, dat dit eerst gebeurde in de kerk en dat de opbrengst voor de armen was).
- Hoe vanuit de kerk de waarden vrijgevigheid en caritas in het heden worden gepraktiseerd. (Bijvoorbeeld hulp bij grote rampen, opvang van daklozen, opvang van migranten, inzamelingsacties).
- Gebruik van het kerkgebouw: behalve voor de kerkdienst op zondag worden kerken (ook als ze geen religieuze functie meer hebben) vaak nog wel gebruikt voor belangrijke gebeurtenissen in het leven van mensen. Bedenk samen met de kinderen welke gebeurtenissen dat kunnen zijn (bijvoorbeeld huwelijk, begrafenis, prijsuitreiking, jubileumvieringen). Inventariseer vervolgens welke leerlingen wel eens in een kerk zijn geweest waar een niet-religieuze activiteit plaatsvond. Laat hen erover vertellen.
- Opdracht: laat de kinderen in groepjes, vanuit de waarden vrijgevigheid en caritas, bedenken hoe een kerkgebouw (dat geen religieuze functie meer heeft) toch weer gebruikt kan worden. Het mag gaan om een eenmalige activiteit, maar een terugkerende activiteit mag ook. Geef de kinderen vijf minuten de tijd en bespreek daarna hun ideeën. De leerlingen noteren hun antwoorden op de opdrachtenkaart.
- Sluit af met een sinterklaasmythe.
Luistervraag Geef de leerlingen een luistervraag mee: Wie helpt Nicolaas nu eigenlijk in dit verhaal? De koopman, de rovers of allebei?
- Bespreek de luistervraag. Vraag de leerlingen om hun antwoord toe te lichten. Wat is volgens de leerlingen de belangrijkste boodschap in dit verhaal?
- Bedank de kinderen voor hun aandacht en neem afscheid.

Vervolg na rondleiding

De leerkracht neemt het stokje weer over. De leerlingen krijgen de opdracht om in de kerk te zoeken naar voorbeelden van vrijgevigheid en caritas. Hun vondsten worden kort klassikaal besproken.

Vervolgens gaan de leerlingen aan de slag met het bedenken van een eigen sinterklaasmythe. Ze maken in de kerk een ruwe opzet van een verhaal dat op school verder uitgewerkt zal worden.

Sinterklaasmythe om te vertellen in de kerk

Nicolaas en de dieven

Een rijke koopman vond het niet nodig om aan de heilige een voorbeeld te nemen. Hij erfde van zijn ouders een Nicolaas-icoon, maar legde die achteloos in een la.

Op een dag ging hij met zijn gezin en zijn bedienden een paar dagen op reis. Toen hij wilde vertrekken, zocht hij zijn handschoenen en trok toevallig de la open waarin de icoon lag. Hij lachte, haalde hem eruit en zette hem achter de voordeur.

"Sommige mensen geloven dat u nog altijd goede daden verricht, heilige man," zei hij. "Ik verzoek u dringend tijdens mijn afwezigheid op mijn huis en mijn hebben en houden te passen. Als u dat doet, zal

ik uw portret een plaats in mijn kamer geven. Maar als u de dieven niet weert, sla ik u met mijn zweep."

Hij vergrendelde de ramen en deed een groot slot op de voordeur. Het duurde niet lang of een roversbende merkte dat het huis van de rijke man er verlaten bij lag. Het kostte hun weinig moeite om het slot open te breken. Ze gingen er met een rijke buit vandoor. Toen de koopman thuiskwam en zag wat er gebeurd was, jammerde hij over zijn ongeluk en klaagde over de slechtheid van de wereld. Hij greep woedend naar zijn zweep en sloeg er uit alle macht mee op het schilderij. Toen gooide hij het op de mesthoop.

De rovers zaten op hetzelfde moment in hun schuilplaats en verdeelden het gestolen goed onder elkaar. Opeens verscheen er een lichtgestalte, die zo helder straalde dat ze bijna verblind werden. Toen hun ogen aan het licht gewend waren, zagen ze pas dat er een man voor hen stond die uit een heleboel wonden bloedde. "Wie bent u?" vroeg de roverhoofdman aarzelend.

"Ik ben Nicolaas van Myra," antwoordde de lichtgestalte. "De koopman heeft mij zo toegetakeld omdat jullie hem bestolen hebben. Ik smeeek jullie de buit terug te brengen, anders worden jullie ontdekt en sterven jullie allemaal aan de galg." Na die woorden verdween het licht. De rovers wreven hun ogen uit en besloten na enig nadenken de raad van de heilige op te volgen. De koopman was stomverbaasd toen ze zijn huis binnenkwamen en al het gestolen goed voor hem neerlegden.

De roverhoofdman vertelde wat ze hadden meegemaakt. Toen barstte de koopman in tranen uit, zocht de icoon en gaf hem de beste plaats in zijn hele huis. Zijn vrouw versierde het schilderij met bloemen en groen.

Ze zeggen dat de koopman daarna veel goeds met zijn rijkdom heeft gedaan. Hij moet de rovers zelfs geholpen hebben tot een fatsoenlijk leven terug te keren.

Bron: www.beleven.org

Geef met je groepje antwoord op de vragen op dit werkblad.

Let op de volgende punten:

- Iedereen denkt mee.
- Iedereen komt aan het woord.
- Jullie luisteren naar elkaars ideeën en meningen.
- Je schrijft pas iets op als iedereen het ermee eens is.

Doelgroep

Voor wie gaan jullie een feest/activiteit/eventement bedenken?

Schrijf op:

Waarom kiezen jullie voor deze groep?

Schrijf op:

Activiteit

Hoe gaan jullie de kerk opnieuw gebruiken? Welke activiteit willen jullie er laten plaatsvinden?

Schrijf op:

Leg uit waarom dit bij jullie doelgroep past.

Schrijf op:

Hoe past jullie idee bij caritas? Schrijf op:

Hoe past jullie idee bij vrijgevigheid? Schrijf op:

Hoeveel mensen komen er?

Schrijf op:

Wat is er te doen?

Schrijf op:

Maak nu een collage/poster van jullie voorstel. Je mag tekenen, knippen, plakken en schrijven. Gebruik de aantekeningen op dit werkblad bij het maken van jullie werkstuk.

De lessen in deze lesbrief sluiten aan bij de volgende kerndoelen:

Les 1

Nederlands

Kerdoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

Kerdoel 6: De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

Kerdoel 7: De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Mens en samenleving

Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kunstzinnige oriëntatie

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Les 2

Nederlands

Kerdoel 1: De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Mens en samenleving

Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Tijd

Kerdoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Kunstzinnige oriëntatie

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Les 3

Nederlands

Kerdoel 5: De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.

Kerdoel 9: De leerlingen krijgen plezier in het lezen en schrijven van voor hen bestemde verhalen, gedichten en informatieve teksten.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Mens en samenleving

Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Tijd

Kerdoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Kunstzinnige oriëntatie

Kerdoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Kerdoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Les 4

Nederlands

Kerdoel 2: De leerlingen leren zich naar vorm en inhoud uit te drukken bij het geven en vragen van informatie, het uitbrengen van verslag, het geven van uitleg, het instrueren en bij het discussiëren.

Oriëntatie op jezelf en de wereld/ Mens en samenleving

Kerdoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kunstzinnige oriëntatie

Kerdoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Kerdoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Kerdoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.